

פסיכולוגיה התפתחותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים:

פרק ראשון 24 נקודות

פרק שני 64 נקודות

פרק שלישי 12 נקודות

סה"כ 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר לשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: ענה על מספר השאלות הנדרש בשאלון. המעריך יקרא ויעריך את מספר התשובות הנדרש בלבד, לפי סדר כתיבתן במחברתך, ולא יתייחס לתשובות נוספות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).

כתוב "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. כתיבת טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה!

בשאלון זה 6 עמודים.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר, אך מכוונות הן לנבחנות והן לנבחנים.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (24 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך וענה על שלוש מבין השאלות 1-5 (לכל שאלה – 8 נקודות).

משפחת חביב מתכננת לצאת לטיול משפחתי, לאחר שהסתיים סוף-סוף הסגר. יעלי בת השלוש (3) מבקשת מאימא שתביא לטיול את מה שהיא הכי אוהבת לאכול, "פִּיצוֹת ולחם עם גבינה".

דוד בן החמש (5) מתרוצץ בבית ומפריע להוריו להתארגן לקראת הטיול. הוא מבקש מאימא שתשחק עימו בפאזל החדש, ואימא עונה לו: "אני עסוקה כרגע חמודי, חכה שנסיים להתארגן". דוד מאוכזב, אבל מקבל זאת בהבנה ויוצא לחצר לשחק בכדור.

דניאל בן העשר (10) עוזר להוריו לארגן את התיקים. הוא ממלא בקבוקי מים ומסדר אוכל ופירות בקופסאות. אביו פונה אליו בהתרגשות, מחבק אותו ואומר: "כל הכבוד לך ילד יקר שלי! איזה כיף שאתה עוזר לנו!".

שירה בת השלוש-עשרה (13) יושבת בחדרה ולא לוקחת חלק בהכנות. היא משוחחת עם חברה בטלפון ומשתפת אותה שהיא בכלל לא רוצה להצטרף לטיול. כאשר הוריה קוראים לה ומבקשים ממנה עזרה, היא באה למטבח ואומרת לאחיה דניאל בכעס: "אתה עוזר כי אתה רוצה לקבל מאימא ואבא את המשחק שראינו שבוע שעבר בחנות!". שירה עוזבת את המטבח בכעס, וחוזרת כעבור כמה דקות, רגועה, ומסייעת בהכנות.

שאלה 1

הסבר **שניים** מארבעת השלבים של התפתחות השפה. באיזה שלב של **התפתחות השפה** נמצאת יעלי? הסבר את תשובתך בהסתמך על הקטע.

שאלה 2

הסבר מהו **ויסות עצמי (ויסות רגשי)**, והבא דוגמה **אחת** מן הקטע לוויסות עצמי.

שאלה 3

הסבר, על-פי תיאוריית מדרג הצרכים של **מאסלו**, **שני** צרכים שניתן להם מענה בקטע, וציין את שמם.

שאלה 4

הסבר, על-פי **פרייד**, מהו **מנגנון הגנה**. הבא דוגמה **אחת** מן הקטע לשימוש במנגנון הגנה, וציין את שם המנגנון.

שאלה 5

תאר, על-פי **אריקסון**, את השלב ההתפתחותי שבו נמצאת שירה. הסבר את התנהגותה של שירה על-פי מאפייני השלב.

פרק שני (64 נקודות)

ענה על שמונה מבין השאלות 6-16 (לכל שאלה – 8 נקודות).

שאלה 6

תאר את הניסוי המוצג בתמונה שלפניך. הסבר מדוע התינוק הפסיק לזחול לכיוון האם.

From Gibson and Walk (1960). Copyrights 1960 Nature Publishing Group. CC BY 4.0

איור לשאלה 6

שאלה 7

בעקבות משבר הקורונה העולמי, אנשים רבים איבדו את מקור פרנסתם. אבא של שירי, גם הוא איבד את פרנסתו, לאחר שנאלץ לסגור את המסעדה שלו למשך זמן ממושך. שירי מתקשה מאוד להתרכז בלימודים מרחוק ומוטרדת מהמצב הכלכלי של הוריה. האווירה בבית מתוחה, ושירי שומעת את הוריה משוחחים רבות על המצב ומתקשים להתאושש ממנו.

ציין, על-פי **המודל האקולוגי של בرونפנברגר**, **שתי** מערכות שמשפיעות על שירי באירוע. הסבר את **אחת** המערכות שציינת וכתוב כיצד היא באה לידי ביטוי באירוע.

שאלה 8

בבית משפחת כהן חוגגים לאימא, דנה, יום הולדת. רועי בן השלוש (3) מעניק לאימו ציור במתנה ואומר לה: "אימא, אני רוצה שיהיו לך בלונים, מכוניות-מרוץ וקוביות".

ציין, על-פי **פיאז'ה**, את מאפיין החשיבה שבא לידי ביטוי בהתנהגותו של רועי, והסבר כיצד התנהגותו מבטאת את המאפיין שציינת.

שאלה 9

בכל אחד מסעיפי השאלה מתוארת התנהגות תוקפנית המתרחשת בגן. קבע בכל סעיף אם מדובר בתוקפנות אינסטרומנטלית או בתוקפנות עוינת. נמק את קביעותיך.

א. לוטן עמד בתור לנדנדה. לפתע דחף אותו ילד אחר, הפיל אותו ועלה במקומו על הנדנדה.

ב. שובל בנתה מגדל בפינת הקוביות. לפתע התקרב יוסי, בעט במגדל שבנתה והמשיך בדרכו לחצר.

שאלה 10

שני ונתנאל מבקשים מאביהם סוכריות. האב מניח בשתי קערות מספר זהה של סוכריות לכל אחד. הסוכריות של נתנאל מתפזרות על הרצפה, והוא צוהל משמחה שעכשיו יש לו יותר סוכריות. תאר, על-פי **פיאז'ה**, מאפיין חשיבה **אחד** המסביר את התנהגותו של נתנאל.

שאלה 11

למשחק יש חלק חשוב בהיבטים רגשיים-חברתיים של התפתחות הילד. הסבר **שני** תפקידים של המשחק בגיל הגן.

שאלה 12

הסבר מהו מורטוריום, על-פי **אריקסון**, וכיצד הוא יכול לתרום לפתרון הקונפליקט של מתבגרים.

שאלה 13

מהם **שלושת** חלקי האישיות על-פי **פריד**, ומה תפקידו של כל אחד מהם?

שאלה 14

ציין **שתיים** ממטרות הפסיכולוגיה ההתפתחותית, והסבר **כל אחת** מהן.

שאלה 15

אימו של יאיר בן התשעה חודשים מלווה אותו ביום הראשון לגן. יאיר נצמד לאימו ולא מוכן להיפרד ממנה אף שהגנת מאירה לו פנים. הסבר מהו פחד מניתוק, וציין יכולת קוגניטיבית **אחת** שיכולה להסביר את התנהגותו של יאיר.

שאלה 16

הסבר מהי אמפתיה, והבא דוגמה **אחת** להתנהגות אמפתית של ילד בגיל הגן.

פרק שלישי (12 נקודות)

ענה על כל השאלות 17-20 בתשובון שבעמוד 19 במחברת הבחינה שלך (לכל שאלה – 3 נקודות).
לכל שאלה ארבע תשובות, אך רק אחת מהן נכונה. סמן X במשבצת שמתחת לאות המציינת את התשובה
שבחרת. שים לב, עליך לסמן את תשובותיך ליד השאלות 17-20.

שאלה 17

דני בן ה-9 חודשים אינו מפסיק לבכות במעון החדש.
אימו של דני סיפרה למטפלת שעד היום היא החליפה חמש מטפלות שונות שטיפלו בדני.
איזו השפעה יש לתחלופת המטפלות על דני?

- א. התחלופה אינה מסייעת לדני להתמודד עם קונפליקט יוזמה מול אשמה
- ב. התחלופה מסייעת לדני להתמודד עם קונפליקט יוזמה מול אשמה
- ג. התחלופה אינה מסייעת לדני להתמודד עם קונפליקט חשד מול אמון בסיסי
- ד. התחלופה מסייעת לדני להתמודד עם קונפליקט חשד מול אמון בסיסי

שאלה 18

מדוע נכשלו הניסיונות ללמד את ילד הפרא מאבירון לדבר?

- א. כי הוא נולד ללא התכונות הגנטיות הנדרשות ללימוד שפה
- ב. כי בתקופה הקריטית ללימוד שפה הוא לא נחשף לשפת בני-אדם
- ג. כי הוא נולד ללא יכולת שמיעה ודיבור
- ד. כי החוקרים שטיפלו בו לא הצליחו לספק את צורכי המימוש העצמי שלו

שאלה 19

במהלך משבר הקורונה, אבי התמודד עם קשיים כלכליים רבים ולמרות זאת המשיך לעסוק בתחביב הכתיבה שלו, ולשתף את הסביבה ביצירתו.

על-פי מבקרי של מאסלו:

- א. הצורך של אבי בביטחון חזק יותר מהצורך שלו במימוש עצמי.
- ב. הצורך של אבי במימוש עצמי חזק יותר מהצורך שלו בביטחון.
- ג. הצורך של אבי בתחושת שייכות חזק יותר מהצורך שלו במימוש עצמי.
- ד. הצורך של אבי במימוש עצמי חזק יותר מהצורך שלו בתחושת שייכות.

שאלה 20

מה נכון לומר על תצפית ככלי מחקר?

- א. התצפית חייבת להתבצע בשליטה מלאה של החוקר
- ב. התצפית מאפשרת להסיק מהי הסיבה המדויקת להתנהגות הנבדקים
- ג. התצפית חייבת להיות מובנית מראש
- ד. התצפית מתקיימת בדרך כלל בסביבה הטבעית של הנבדקים

בהצלחה!